

se dělo v hlubokých stopách, zanechaných husitským revolučním hnutím. Mělo také společenský ohlas ve vrstvách venkovského lidu. Ale snaha realizovat dokonalou církev osmera blahoslavenství v oddělenosti od jiných než venkovsky výlučných forem společenského života hrozila zúžit evangelickou zvěst o nezasloužené milosti Boží, o darované nové situaci věřícího člověka, vytvořené svobodným činem Hospodinovým a osvobozující k smělému svědectví uprostřed společenské rozmanitosti. Dekretem z r. 1495 Jednota bratrská vědomě zakončila tuto první etapu své cesty jakožto období moralistní nadměrnosti a nestřídmosti, která by byla tlumila nesouměřitelnost Boží milosti. Bratři tehdy prohlásili, že ve světle Písma poznávají některé nedostatky názorů Řehořových a tedy i Petra Chelčického, a že je nehodlají nadále zastávat.

Překonání záslužnické krise v Jednotě uspíšil soustředěnou theologickou prací *B. Lukáš Pražský* [† 1528]. Jeho myšlenkové a kázeňské úsilí se rozvíjelo v letech, kdy značný počet Bratří přecházel z venkova do měst a kdy se Jednota otevřela i šlechtě, podrobujíc ji arci svým řádům, jejichž tendence zůstávala proti-feudální. Předpokladem křesťanského poznání vůbec a theologického zvláště byla pro Lukáše živná půda církevního obecnství ve smyslu apoštolského vyznání víry. Snaha vystihnout nepodmíněnou svobodu a milostivost Kristova panství nad církví, jakož i nutnost důrazu na křesťanskou ekumenicitu, učinily z rozlišování věcí podstatných a služebných k spasení nosný princip jeho theologie. Tvrzením, že podstatný obsah a předmět víry je třeba viděti ve spasitelném jednání Božím a že proto podstatné věci nemohou býti ani v moci člověka ani v moci církve a svátostí, provedl B. Lukáš převrat ve starobratrském bohosloví. Při své revisi stanoviska starých Bratří přimkl se k odkazu myšlení táborského. Hleděl jej vyložit složitou spekulací s hojným užitím scholastického pojmosloví a výraziva. Setrvačná síla této scholastické terminologie zastřela někde reformační základ jeho interpretace biblické zvěsti. Ačkoli se seznámil jak s dílem Erasma Rotterdamského, tak s dílem Martina Luthera, v nichž viděl do značné míry spojení, ačkoli částečně poznal i myšlenky Zwingliho, zůstal

jimi v podstatě nedotčen. R. 1523 vytýkal Lutherovi, r. 1527 Zwinglimu jednostrannost jejich pochopení evangelia. Nepřestal se zajímat o církev podobojí, v níž se narodil, a pokoušel se slovem i písmem theologicky ji radikalizovat. Přitom se odvolával k původním motivům husitství. Bratrskému bohosloví vtiskl Lukáš Pražský ráz zhruba konečný, i když jeho učení o sedmi svátostech musilo být opuštěno a scholastická těžkopádnost jeho výrazu ustoupila oproštěnější formě při vystihování téže pravdy.

Úkol obhájit bratrské pojetí evangelia se stal *od třicátých let 16. století* nesnadným ze dvou hlavních příčin. Předně Bratři upřímně doznávali jako již Lukáš, že Lutherův výklad potřebně odhaluje nepřeslechnutelný základní smysl Božího díla v Kristu Ježíši; při výlučnosti luterské interpretace a při její údernosti nebylo však Bratřím snadné uhájiti vlastní důraz, položený vedle Slova zjevení Božího zároveň na svědectví odpovědně sborotvorného obecnství vyznavačů, žitého pod kázní Kristova kříže i za cenu vnější občanské nesvobody. Druhou obtíž, se kterou se bratrská theologie nyní setkávala, byl energický pokus bratrské šlechty o prosazení veřejné svobody Bratří cestou vrchnostenského práva, tedy nápodobou akce německých protestantských knížat. Bohosloví Bratří na chvíli kolísá mezi čirým luterstvím a bratrstvím, luterským myšlením toliko oplodněným. Už 1531 bylo stanoveno synodním usnesením Jednoty, že ani spisů Bratra Lukáše „žádný nemá chváliti a velebiti s potupou pravdy“. V příštím roce prodlužují bratřští autoři německé *Rechenschaft des Glaubens* vědomí své sounáležitosti s německou reformací až k vyhlášení možnosti budoucího sjednocení. Vyrovnání s luterstvím je nepochybně jeden z účelů české bratrské konfese z r. 1535, vydané po dohodě s wittenberským reformátorem znovu latinsky r. 1538. Jakési poluterštění Jednoty v době od smrti B. Lukáše do šmalkaldské války bylo podmíněno nejspíše i tím, že Luther tím časem sám stál pod značným vlivem Filipa Melancthona. Nicméně překotná církevněpolitická akce bratrské šlechty postavila seniory Jednoty do obnoveného střehu, v němž se vraceli k přesvědčení o závažnosti staršího bohosloveckého odkazu Bratří. Jan Roh, Jan Augusta i Mach Sionský poznávají, že páni ohrožují